

Tartószerkezetek modellezése

15. előadás

Kötél- és ponyvaszerkezetek

Kötélszerkezetek

Kötelek: Acél sodronykötél.

acél sodronykötél:

Előny: - nagy szilárdság,
- aránylag olcsó,
- tetszőleges hosszban gyártható.

Hátrány: - különleges szerelvények szükségesek
más szerkezetekhez való csatlakozásnál,
kapcsolásnál,
- statikai, tervezési „problémák”.

Kötélszerkezetek

Acél sodronykötél:

- nincs hajlítási merevsége,
- csak húzásra vehető igénybe,
- nagy elmozdulásra képes (kinematikailag határozatlan)

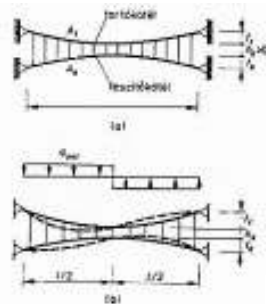
*oka: nem kötélgörbe alakú teher,
a köté „lapossága”,
a köté kis rugalmassági modulusa.*

Számítása: harmadrendű elmélettel.

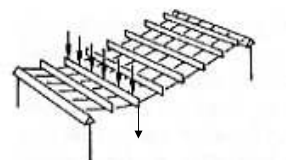
Kötélszerkezetek

A kötelek stabilizálása:

a) feszítéssel:

b) hajlításra merev gerendával:

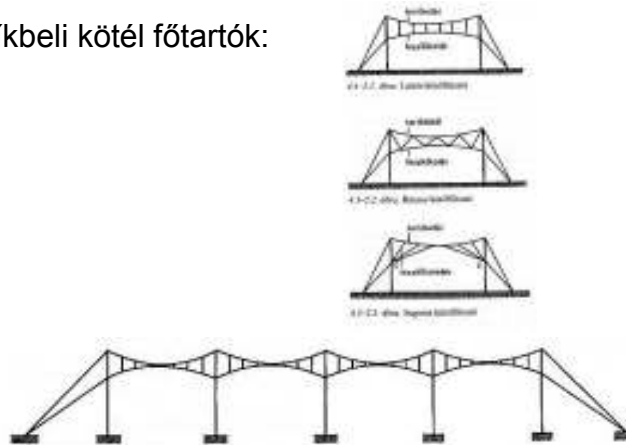
c) utólag merev héjjá alakítjuk a kötélnálót

Kötélszerkezetek

Lehetséges kötélszerkezet alakok:

a) A tartó és feszítőkötél két külön felületen:

1.) Síkbeli kötél főtartók:

Kötélszerkezetek

Lehetséges kötélszerkezet alakok:

a) A tartó és feszítőkötél két külön felületen:

2.) Radiális elrendezés:

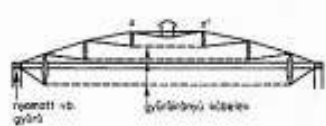
Nincs kötélvég talajba horgonyzása.

Kötélszerkezetek

Lehetséges kötélszerkezet alakok:

a) A tartó és feszítőkötél két külön felületen:

3.) Kötél kupola:

„Tensegrity” szerkezet.

Kényes kérdés a húzott, nyomott elemek találkozási csomópontjainak oldalirányú stabilitása.

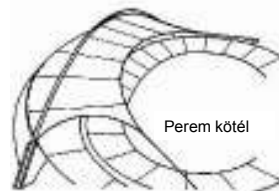
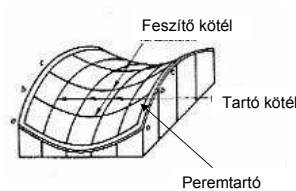
Kötélszerkezetek

Lehetséges kötélszerkezet alakok:

b) A tartó és feszítőkötél azonos felületen:

(A kötésháló lehet két-, vagy három menetű.)

1.) Kötésháló hiperbolikus paraboloid felületen:

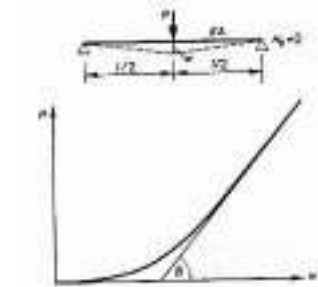
2.) Kötésháló hiperbolikus forgásfelületen

Kötélszerkezetek

A kötelek statikai viselkedése:

A kötélt keresztirányú merevsége feszítés nélkül:

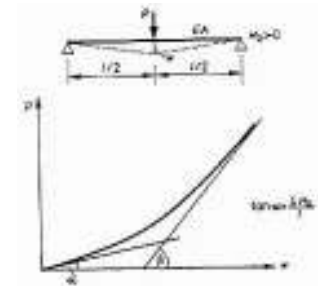
A kötélt mozgása, megfeszülése miatt van merevség.

A kötéltartó infenitezimális mechanizmus: ellenállás nélkül tud nagyon kicsi mozgást végezni.

Kötélszerkezetek

A kötelek statikai viselkedése:

A kötélt keresztirányú merevsége feszítéssel:

A feszítőerő „elferdülése” és a kötélt mozgása miatt van merevség.

A kezdeti merevség is véges.

A feszítés megszünteti a kinematikai határozatlanságot..

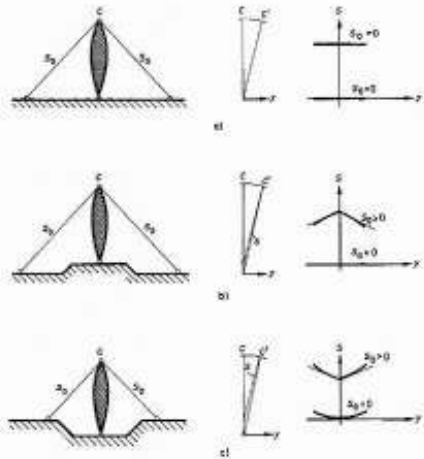
a kötélt húzási merevsége $\approx 100 \times$ megfeszített kötélt keresztirányú merevsége

A feszítés lehetővé teszi, hogy a kötélnél nyomás keletkezzen a terhektől mindaddig, amíg a feszítőerő hatása érvényesül.

Kötélszerkezetek

A kötelek statikai viselkedése:

Nyomott elemet is tartalmazó csomópont oldalirányú stabilitása:

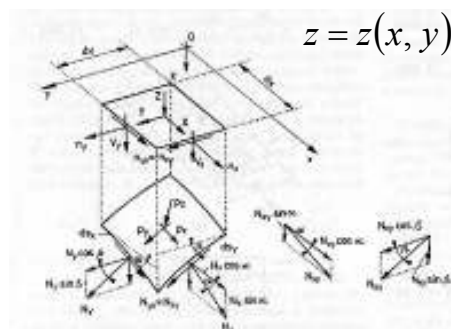
Indiferens egyensúlyi helyzet.

A feszítés labilissá tette az egyensúlyi állapotot.

A feszítés stabillá tette az egyensúlyi állapotot.

Kötélszerkezetek

A membránhéjak egyensúlyi egyenletei derékszögű koordináta rendszerben:

A vetületi egyensúlyi egyenletek:

$$\frac{\partial n_x}{\partial x} + \frac{\partial n_{xy}}{\partial y} = 0$$

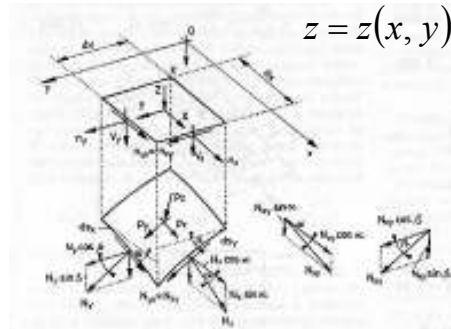
$$\frac{\partial n_{xy}}{\partial x} + \frac{\partial n_y}{\partial y} = 0$$

$$n_x \frac{\partial^2 z}{\partial x^2} + 2n_{xy} \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} + n_y \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = -Z$$

Kötélszerkezetek

A kötélnáló szerelési alakja:

A kötélnáló előírt feszítés hatására kialakuló alakja:

$$z = z(x, y)$$

A „vetületi egyensúlyi” egyenletek:

$$n_x = n_{x(y)}$$

$$n_y = n_{y(x)} \\ n_{xy} = 0$$

A lehetséges alakok:

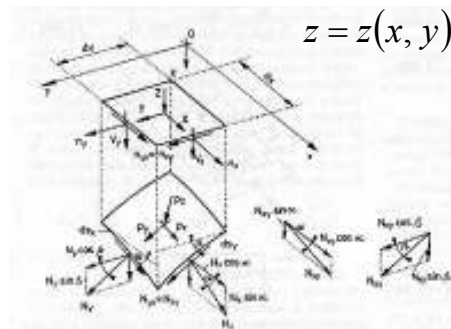
- hiperbolikus paraboloid,
- láncgörbe szerint kialakított transzlációs felület,
- körívek szerint alakított transzlációs felület,
- trigonometrikus és négyzetes függvények szerint alakított transzlációs felület,
- stb.

$$n_x \frac{\partial^2 z}{\partial x^2} + n_y \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = 0$$

Kötélszerkezetek

A kötélnáló szerelési alakja:

A kötélnáló feszítés hatására kialakuló alakja:

$$z = z(x, y)$$

Előnyös formák:

- a kötél erő és a görbület szorzata állandó (belebegési veszély),
- elegendő legyen a feszítőerő a relaxáció kiküszöbölésére.

$$n_x \frac{\partial^2 z}{\partial x^2} + n_y \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = 0$$

Kötélszerkezetek

A kötélszerkezetek részletei:

Kötélszerkezetek

A kötélszerkezetek részletei:

Kötélszerkezetek

A kötélszerkezetek részletei:

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezet:

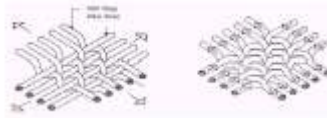
Előny: - könnyű, „olcsó”, gyorsan megépíthető, elbontható szerkezet építhető belőle.

Hátrány: - alaprajzi, formai kötöttségek,
- számítási, tervezési „nehézségek”,
- drága a perem és lehorgonyzás építése,
- gondos szerelést igényel,
- a nagy mozgás kellemetlen lehet,
- a héjazatnak követnie kell a mozgást,
- köteleket korrózió ellen védeni kell,
- hő és vízszigetelés megoldása „bonyodalmas”.

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek anyaga:

- Szövetek:**
- poliészter szövet PVC bevonattal,
  - üvegszál szövet Teflon bevonattal.

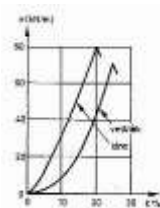
- Fóliák:**
- műanyag fóliák,
  - vékony fémlemezek, fóliák

- Toldás:**
- nagyfrekvenciás hegesztéssel,
  - varrással.

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek anyaga:

- Szövetek:**
- jellemzése: szakítószilárdsággal;
  - kicsi a rugalmassági modulusa,
  - csekély a nyírási ellenállása,
  - ortotróp anyag
  - jelentős a kúszása.

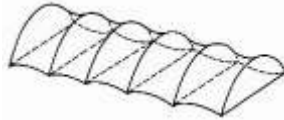

- Toldás teherbírása:**
- nagyfrekvenciás hegesztéssel; 80%,
  - varrással; 60%.

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek fajtái:

Feszített sátrak: - Ívekre támaszkodó ponyvaszerkezet

Feszített sátrak: - Kötelekre támaszkodó ponyvaszerkezet

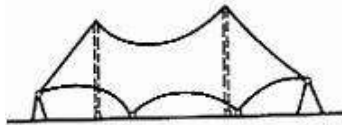
Ponyvaszerkezetek

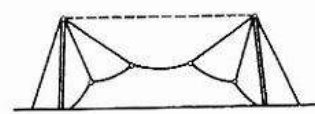
Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek fajtái:

Feszített sátrak: - Árbocokra támaszkodó ponyvaszerkezet

Feszített sátrak: - Felfüggesztett ponyvaszerkezet

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek

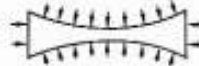
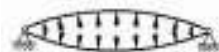
Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek fajtái:

Légnyomásos szerkezetek: - Légsátrak

Légnyomásos szerkezetek: - Légpárnák

Ponyvaszerkezetek

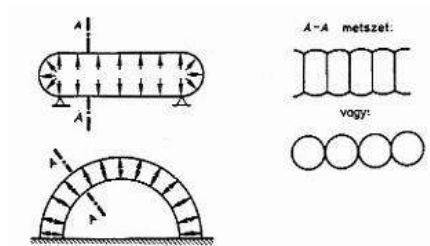
Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek fajtái:

Légnyomásos szerkezetek: - Légtömlők

Ponyvaszerkezetek

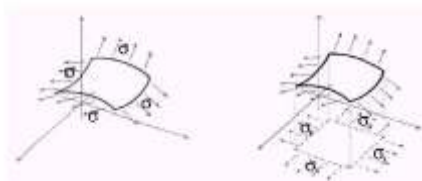

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek viselkedése:

- anyagának nincs hajlítási merevsége,
  - anyaga nem képes nyomást felvenni,
  - anyagának igen kicsi a nyírási merevsége,
  - nagy alakváltozásokat végez.
- } Feszíteni kell.
} „Kötélhálószerűen” működik

Lehetséges feszítési állapotok:

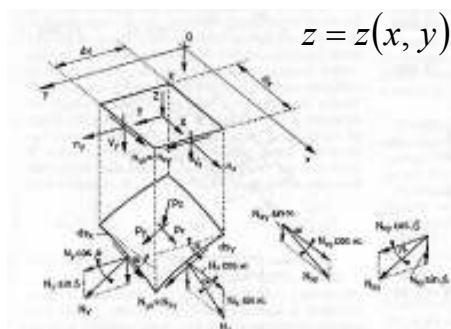

„Szappanhártya”

„Pelikán hártya”

Ponyvaszerkezetek

A membránhéjak egyensúlyi egyenletei derékszögű koordináta rendszerben:

A vetületi egyensúlyi egyenletek:

$$\frac{\partial n_x}{\partial x} + \frac{\partial n_{xy}}{\partial y} = 0$$

$$\frac{\partial n_{xy}}{\partial x} + \frac{\partial n_y}{\partial y} = 0$$

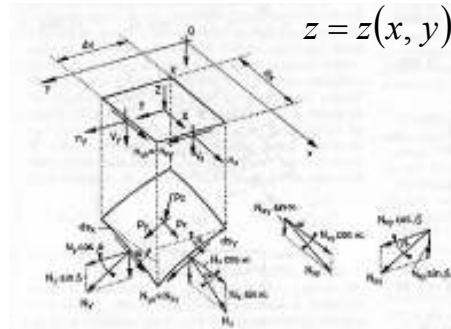
$$n_x \frac{\partial^2 z}{\partial x^2} + 2n_{xy} \frac{\partial^2 z}{\partial x \partial y} + n_y \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = -Z$$

Ponyvaszerkezetek

A ponyvaszerkezet **elméleti alakja**:

A ponyva előírt feszítés hatására kialakuló alakja:

$$z = z(x, y)$$

A „vetületi egyensúlyi” egyenletek:

$$n_x = \text{állandó}$$

$$n_y = \text{állandó}$$

$$n_{xy} = 0$$

$$n_x \frac{\partial^2 z}{\partial x^2} + n_y \frac{\partial^2 z}{\partial y^2} = 0$$

Megoldása: numerikusan.

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek méretezése:

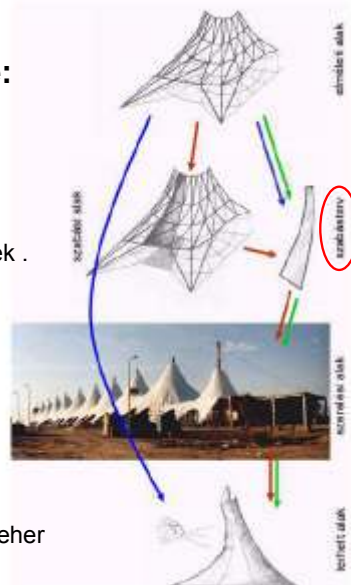
szabási alak: feszítés nélküli állapot

A „síkra terített” kétszer görbült felületrészek .

szerelési alak: a szabásterv szerinti méretekkel a peremekre feszített ponyva felület

Terhelt alak: feszítés + teher

elméleti alak: feszített állapot

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek méretezése:

Terhek:

- önsúly,
- hóteher,
- szélteher.

Méretezés:

- szilárdsági követelmények,
- ráncosodás mentesség,
- megtámasztó / perem elemek stabilitásvesztése,
- kúszás okozta feszítési erő relaxáció (beszabályozási idő),
- légsátor: összegyűlő esővíz okozta „stabilitásvesztés”.

Ponyvaszerkezetek

Ponyvaszerkezetek részletei:

Sarok kiképzése

Kötéllel megtámasztott perem

Kötélvégek, lehorgonyzások